

Zazakî Kovarê Hûner û Kultur

ma'Zêst

Omarê 4 – Cîtron / Pûşpelon – 2020 – 10€

MA'Z ÊST

Zazakî Kovarê Hûner û Kultur

Vatê Editor

Ma'z êst pê xebat, bı xêret, êşq zıwon torî niştoxon o şar ma wo bı rûmet, şeref amê rasê omarê çherin . Ma sê rûec vîrên xetê xû'ra çik şaş nîke. Armancê ma sêr zıwon zazakîya edebîyat, felsefe, senêt yen viraştış o innî bı dı qawûl kerdış.

Qê pê zazakî felsefe mevırazî ?

Zazakî tom yo zıwon felsefıyo. Tarîx limited Inna raştê ha bîn gûelon bîe bınonı'd. Ma gere eya gûella bîe bin vên o ewı xûerî xûerîyon'ra felsefê zazakî wûeş wahar vece.

Zazakî edebîyat qê mevırazî.

Zazakî kêmasî nîe, zîedonê yî estû. Qê zazakî edebîyat endamê (aday) Nobel mebı. Zıwon ma estû, felsefê yî gronú, edebîyat yî gıdarû, tarîx'ıd zıwon medenîyêt o zonayonıb. Lîa qê bacarî nîben ?

Herçi ho ma destıd.

Zazakî qê zıwon senêt nîben ?

Lavıkvac, bestekar, mûzîzyên ma qê pêd mëndî ?

Kûltîr Dersîm, Varto, Çolîg ... zîedonê yîn estû kêmasî yîn çîn a. Derheqî mûzîk Dersîm yo (yew) ekol. Xûlxûlê awkê Munzîr yo senfonîya, gûevendê çêm Murad yo felsefewû, mirasê Varto, Sîvereg, Palî têna honzar ser marî besa.

Ma niştoxon Ma'z êst inna raştî'ra şoq xû dî o rahar grot. Rahar ma dergû , zûarû , Lîa heskerdîş zıwon çoy zered bı zûar benna rehet , tarî ben raşt , xırab benna hol . Zazakî marî sê yo çılawo , çılê ma zıwon mawo. Çılê ma şîer hona , gon ma şın , qebrê ma benna tarî.

Tari LOLA

Editor : Tarî Lola

Genel yayın sorumlusu : Abdullah Çelik

ZERED

SEMED ARISTOTALESA KILMEK KILMEK	1
DINA MI	4
YO (YEW) MUCIZE WUA VIRAZI	5
RÖRPORTAJ MIZGIN KILIÇ	9
KUÇON ÇOLIG'RA KUÇON EWRUPA : MUSTAFA BARAC YAKUP	11
WELATE CETU U ISONE BE NAME !	12
KAMILI	13
QERTAL Û QERTALKÎ	15
XAÇ-PERS	17
ZAZA MEH GOR	18
MERDIMATI ÇINYOB INSUNYETI'Z NIMUNENA	19
VINAYIS YAN NEVINAYIS	21
XO VIRA KE ŞERO	21
RASTIYE YOW WILAT PERWER U YOW MALLEY DEW	22
MA XERIB LIA MA'Z EST...	23
MA ZAZAKI BIMUS	24
KAZE KURTE	27
ZERRE MA SIYAW	29
EZ O TÎ	29
DARA ZEREYI BIYA PUÇ	30
BI REME	30
ASM / ASME	31
ÇIM	31
KES NE VANO	32
ÇOLIG	32
YO SOYE ARI O ZAVIL	33
SEWDAYA TO	34

Semêd Aristotalesa kilmek kilmek

Prf. Dr. Bahri Çakabay

Ewkû bad yîya bû, cûyo, fikîryo o yo (yew) rûec dinyê xûi bedelnen, kom ben wûa bîb dendar Arîstotalêso. Arîstotales mehlîm (mamosta) vîryen, pîerînîr mehlîm vîrên vîryenono, wûa hayê yî bîb o çînnîeb, ewûk yî'ra çî nîmûso çînnû. Êr zîaf vatêk ma ion zûwon, vatê Arîstotalesê.

Ew'ik newê hesîen Arîstotales hîşben. Ekî Aristotales nîcûyênê dinya yo(yew) wûêxt derg lal mêndê. Pîerê hekîaton fikiron; Gê liez, gê erê, gê kilm, gê derg miheqeq yo wûêxt, yo vînerîş yî est tor Aristotalesa, yonê qêde ma vac; miheqeq pîer rônensanê Aristotales cûyê (yasadi). Arîstotales têna yo fikir, yo (yew) felsefe nîw. Aristotales yo (yew) baâk (baba), yo dûest, yo mîerde (koca) hol o gûerê wûsyêt yî yo merdîm wûahar şefqêt o merhemêtyo. Fehmkerdîş Arîstotalês gûerê wûêxt vîyertî nîe, honê gûerê modernîzîm'ra wûendiş o fehmkerdîşrazîk gê ma bîrrem.

Fîlosof dewlet o sistêm Hegel'îz "Rîndê Dinya" êrd vînbîyaye "Îyonya" wûa nîhel wûa lîmitê moon. Baad Îyonya Atînawa khonîd hîrî (üç) merdîm fikirdaronîd eyê hîrîm o penîyên Arîstotalesû. In hîrî fikiron'ra maar hîna nîzdî ewî penîyenû Arîstotales. Sokratês'ra o talabê yî Platon'ra Arîstotales hîna merdîm perîferîw. Hendê Eflatûn (platon) nîe, lîa Sokratesîz bacarîw, Atinayîcû. Platon yo (yew) merdîm fikîrpîllû, lîa wûezîk yo bacarîw (kentli) o zaf îhtîras yî êst, pîllayê , antî-demokrasîzmê ,tîm tîm tîor îktîdar dest -qûel gêrayîş zaf çî o belê ardî sarê yî. Wûexto'k nîşkîa bîrras xeyalon o îhtîrason xûi Akademî ard pîernayîş , çoy zerre'ra "xasîeka nîşkîo bîrras ey îhtîrason" yen vatîş, nîo Akademî namênê pîernayîş...

Arîstotales hîna ço pê yeqîn ken, rahar yî raşt o vêşon zonayê yo,êra heskerdîş ma bînêna zîedo ."Biyografîyê filozofon zaf gûêş pa mekûryê " vatîb Heidegger ,bêkna Biyografîyê yî gerepnayêbî , cografya qedera , gon(ruh) wûêxt (zeitgeist) qedêrû, tîm onab , tîm ona bû, kom bîen nîben , Arîstotales , Sokrates o Platon ben . Êhtîacê ma " tîerakerdê sodîr" zerrê ma tebêr ma bîb Arîstotales. Êhend bîb, rê rê mîsafê qîdyênê bînatêd, Heidegger xûi tîor Arîstotalês yokerdîş nîkerdê'z o derheq metafîzîk projê xû'ra pîanayîş ma'ra nêsênê. Inna ewî wûext

vîrien qêdê vatê karakterîstîk Aristotalesîo, yonê qêde ma vac; hîna zîedone" fikir sikolastîk yonîşû (gelet). Qaraktêr fikir Araîstotalês, hîna zîed geletî fikir skolastîk bedelnayîş o qîdênayîşû. Innı vate, vatê yonê talebîyo, seserêvîstini dı vata.

1927 Sein und Zeit (mehlûq o wûext) maar "yo xebatê Arîstotalesa vînbiyayê ona rî erdon tor Heidegger a. Derheqî Aristotalesi'd cawo'k Heidegger rasso cı, derson Marburg talabê Heidegger Gadamer 10n zıwon. Nîon Aristotaleson o zûrkeron gê ma rahar xû vêne.

Aristotalês tarîx: vêrê Îsê 384-322 ra despê ken, Aristotaleso'k hîsben, Arîstotales aqılrûenişte, Neo-platonist Arîstotales, Aristotalês Rênesans, Aristotales'ık bîe gradayê Grek o skolastik -modern o Kantcî Arîstotales, inson zaf pê hewê yî yenna, meselê yî ehend derga yo çîko tiek ona tiom çoy nıdona.

Kıtaab metafîzîk hamaraz ho tılsîm xû mehfîze ken o lımnen. "Felsefo vîrien" vo Arîstotales yî'ra ,çerrê nomê metafîzîk pa nınab ,sıek (tıpkı) semêd Organona sînyek nıva mantıq o cê yîd vo "Analitik". Eyîk nomê "metafîzîk" no pa serok desdıyîn (12) akademîyo. Innı çıqêde mumkûn ,çıqêde yo xûıdayîş, çıqêde yo aqıl , ço xûı tînonmed çımümükûn. Dı (2) honzar serrok hamara ho cê xûd. Eyî vîrenon pîeserayîş o bacîz ehend vatın mêdonartîş sînye yo(yew) heyatı'd mumkûn. "Gon wûext" (zeitgeist) mıheqeq zûar dıab cı .Atınayic nîeb, dew'ra semêd perwerderî amebı Akademî, hama 17 serreb. Êsîl yî Makedonıb, êra zaf tı'ra hesnıbînê. Bıad mehlîm yî Platon serokê Akademî hıek (hak) yîb, lıa cı nıdıyêb. Newera yo mekteb Lise vıraştış yîr bî wûazîfe bıad vist serrê Akademi. Hama yo qıcqcıkıkb, lıa talabê yî lıac Kral Makedonya'd yo wûext xırab vîeren. Yıen zonayıs ona sêr yo têxtîya rûeniniştı sê sûafıyon kıtaab nınışt. Sê konfor nizamülmülk nîw , herçıra mehrûm, çerrê mêhnê, lûemê krız fıkıron de nıkot. Eyîk Aristotalesçî kên nîeb hendê Aristotalês ercyayê o edısyon Aristotalês bı kêmasî hendê Aristotalês o Arîstotalesçîyon ercyayê. Eyîk Aristotalês mereqkên gê dı nomon bıdaxn xûı mezg; Rodos'ra Andronikos (V.I 1 , (m.ö 1 yy) serok akademîyo 12.) o Wagner Jager (19 seser). Arîstotales pê ın hûrdına êr estû. Aristotalesîc çıend ercîyayê, ehendiz ın vate raştkerdêz (düzenleyici) ercyayê.

Bıad Arîstotalesa pîerê Filosofon yo metafîzîkê yın hîn esta.Fehmkerdîş Farabî'z "metafîzîkê Farabîya". İbn-î Sîna'z , İbnî Rüşti'z . Yo şerh nîya, lıa hîn yo metafîzîkê xûwa. Yo wûext bûellıxê metafîzîk onatûryên despêkerdû.

Şerh Aristotalês hîn taklît nî . Aristotalês'ra Stoacıyon, dinyê Îslomîyêt'ra Farabî, Îbnî Sîna, Îhvanı Safa, Harzemi, Gazali, hetta Îbnî Haldûn... Esır Newe Dinyê Rojava'd Bacon, Compte, Spencer hetta vıraştîş îlîm modern sistem honê newe'ra nîyo pîyera, pîyerını'z pê padayış dêst Arîstotalêsya.

Arîstotalesê yo qêdê cûyayîşyo. Yo(yew) cûyayîş kamılêyo.

Tarix felsefî'd eyê pîlêpîllon Arîstotalesû.Bîe temaşa. Ek ew'ık fikîryen, ewu Arîstotalesçîw mı gûere. Yoz'ık (birde) yo kîf Arîstotalesçîyê esta ,gê kîe tom bıkre. Daimond'ra Eddaimonia kêfwûeşî Arîstotalesê. Xû'd fehmkerdîş Arîstotales mumkın nîebız, semêd xûwa fehmkerdîş mûmkın ...

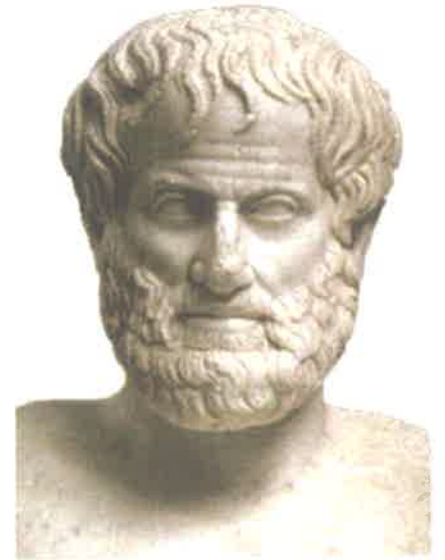
Arîstotalesê, vaton Platon o Pythagoras'ra ona yonê qêdêya.

- Katharsis (xû'ra pakê) Aristotalesî'd çîna -Arîstotalês çerrê xû'ra nıva "ez şîfa kıen vıla" " Soteria tes psukhes(qıdyayîş gon)" çerrê Aristotales dı ca nıgırot.

-Vaton Arîstotalescıyon dı alegorîya tîenonkote çîna, dıxetê tê(Iki yol) nıvênıyena.Aristotalesê zahîrî'ra batînî yo raharşayîş nıyo. Xûbxû bîestî(kendine yeten) yî tım xûîr vecena. Yo rasyonâlê yê esta Palıtıka o zonayê cûyayîş ek ma vac hîna qıymetlîya, ğeleta! Vatê Aristotalês gûere" pîyerê fehmkerdîş o xêrê kerdîş zonayîş newûera yo vıraştîşê ya".

Dı tenon yarîyê Aristotalês kerda, yo ten Adorno; cê Magna Moralîa Minîma Moralîma,ewı bîn Francis Bacon; Cê Organon Novum Organon vıraşta.

Ekı hof şıma kotî zerrê galaksîyê Aristotalês ,mergîr (ölüm) sînye c are çînnû ,carê şıma'z çînnû .Mêzg xû dı bî vatê Arîstotales tı nışkên bıgêr , yonê qêde ma bîare zıwon ,Kıtab Delta hîn benna mecbûrî şımaar . Ona belê şîrênîz êstî . Nızdî'ra ez bîremî Stagîr (bêkna Asos) ez hîn xû'ra hayret nıken...

Dina mı

Kader Kırmızıççek

İson, zere zü dina de ro ceno, beno pil yeno dina,tae seîe ke verd ra roe ison oncino sono hardi. Hama çiyê de bin esto ke zere her keşide zü dina wa bin esta. A dina zere made ra zere ae de fikre ma, dez u weşiyê ma xeyal u raştîya ma, xıraveniya u rındiyê ma,roştîya u tariyê ma tê de esta. Ma weşiyê xo eve zerya xo eve mezgê xo eve destê xo eve ters u xofê xo ramemê.İson na dina zere xo çuturi keno weyiyê ? Qom, welat ,moae piyê ma kıtavê ma ideoloziyê ke ma ideal vinemê felsefe nae pero ison çuturi kenê pil? Ez heni zonen kı perune dina wa zere xo de keme top, rızname nızname tore ra keme ma re çı ke lozımo ey ceme hem mezge xo hem ki dina xo keme mırd. O waxt her çı tae çı vazıne beno eskera o waxt ma haqe xo sıknemê sare xo keme teveri. İson koti ke bê pil mêndora uzau, welat de lewe moa u piyê xo de ison kam mıseno ? Xuya xo kamke dorme dero ey ra ceno. Geganê zê welati sare xo dano wê geganê zê çemê xo pel dano ...

Dina mı de giraniya perune esta. Ge ben çem pel dan ge ben pelge xo erzenune vay ver... İson ke Dersim de rêwa dina asm rozi bimbareki çımo ke kes nêdiyo ey ra vineno. Gosune zerya xo ra hesneno... Dina mı de çı rındiyê ke bê ez inu ken kêsane xo dıma son rêçi vind nêkenune. Xatırê veng daena pi u çalıke ma vazenune ke haştıyê rındiyê dina mı de hukmê say vo.

Zerdüş Pexamber savano vano kê: Tari her ca dero! Fikre xo de,zone xo de,game xo de tari bîfeteliyê u tari ver vınde, xo ver erzê, racêra xo zere xo gosde, adırê zere tu lewe to dero vengê ey zere xo de mianki hesnena... Nefsa xo de ey pêbize, tu ki ey guret destê xo ey baskerd endi Haqi tu ya..

Raşti ki henio ma çıxaşki verva tari de vindeme ma hondê xo vezeme roştı honde dina ki zere ma dera bena çip.Dina mı de na fikru felsefe hira ca cena..

Dina isoni de di hete esta;tari u roştıyê.. Dina mı roştıya çıke weşiyê, helm guretenu daene niya qeyret u xoverdaena..teyna savro de adıren ma resneno çêverê zêreweşiyê kulêlike.

Yo (yew) mûcîze wûa virazî

Leyla CELIK

Heyat ; wûeb xû yo mûcizewa.

Gûerê mîtoloji rûecok Adem o Hawa baxcê cennêt'ra dara qedexê ra say gaz ke o Homma hîers ke , eyya rûec'ra hettona yobîn vênayîş yo mûcîze nîya.

Vatê mitoloji gûere Adem yo kûeşê dinya'd, Hawa yonê kûeşê dinya'd ben penaber.

Seron bi serron gêrên yo bîn, tênayî, ters, xof, tarî sîbê o inna bîekesê kom vazenik ... ?

Honê gûerê mitoloji Hawa o Adem herêmê Mezrapotamy'a'd bi qeher, hesret, pûeşmonê

o pîerê gûnon'ra zıtbûlit yobînon vênên . Yo mûcîze wûa virazî ...

Zaf cayon'id , zaf tenonîr yo mûcîze lazîma. Qê mûcîze?

Mûcîze têna " pîexmeronîr esta"

Hûyayîş qıcon (doman) , goma vernî vernîyen, qala vîren pîer mûcîzê nî ?

Tabîêt, bîn vor'id sarwûtîş kardelen, tîoomayîs gûl valîer, raharî vênayîş awk, rîeçê evîn ... pîer mûcîzê. In derheqıd yo mesel amê mı vîr , ez wûext şıma binê tırawûen , sarê şıma ben, bes nıbı mêzg şıma ez wûazen biteqnî .

Dara bestê cawo'k çınna çinnû. Herêmê Dep'id (Karakoçan) ona yo zîyarêt estû. Vatın gûerê ew herem'id yo cînî (jin) bîbya, rındê xû rınd , qılafêt xû qılafet o asêlêt ye'ra mîrçikon sêr gilon valîeron, qabaxona rahar ye'ra wûendyê. Lîa bî bon cı qıç (doman ,húl) yê amênê dinya o tı von hesnikerdyê o merdîê. Yarî nıya tom hot şes qıç yê pîeserra mırên. Dec wûexto'k nıya dêc serra kûl nıyena kûl serra. Yo wûext yen qıç yê mırên hîn hesîr yê pêsên, dêc yê ben şenık. Vatê yê gûere "lêr eki deykê (dayk, may) mı amênê mı hon, mı zonênê in qıç mınno bınız miren, era komhel (nezaman) ya amênê mı hon(hewn) mı tedarêk merg kerdî " ...

Şıma bêkna rehet , mehkem vonên , hof xeyal bikîrê o ez nivon wûa ya şımarî vacı. Yo rûec yo cîron çê çî finen qelb yê. Ya'z wûazena yo lac yê bib o bicûy, lîa bî bon çı şeş qıç bî o merd . Ew ters, ew lers gûeş yêd von " yo mûcîze wûa virazî ". Dona ra şınna vêr şex vona her mesela onawa. Şex ti'ra von " ek lac (erkek) tû bı pûer yî (gijık, saç) meqesnîyê, hot sêr pa eyî gijîkîa verdyê " ...

Çînek bı hîwî vêr xû dona dara bestê. Yo ombazê xû genna o gera pay hetta ûca şîer. Nîo wastê yê qabûl nîben. Rahara qal kerdîş qedexew, wûerdîş qedexew . Ek sêr rahar ra cê yo hecet dî , ewı yo sembolû (êşeret) . Ha îtya, ha ûca yo letê qêd astûar vênena . Sembol yê temom hîn, têna xû rasnena Dara bestê . Ewı qêd astûaro cengayın bestena dara , sê gergûlê qıcon yo bend erzene nat o wûêt yî , yo qırş'ız (küçük çırpı) kenna nîon asîn (qırş qıcok ben eyî temsîl ken) o dûhî (dua) xû kenna pêser honc qal kerdîş, wûerdîş qedexew yenna kîye (ev) .

Zemonık ser şın çîr yo lac ben . Yo lac hıl ,pîer êhend tı'ra heskên ço çerrê qayıl nîben vılardê xû'ra rûen. Hot sêr nîe des sêr gıjık (saç) yî tıra nıkên . Meqeson darên wûe o ehend sêr kıncon sobnîa qıcon teberra onî o donî pıra. Şex otir îcazet dabi çı . Hot sêr gê pê vistonê kênon pîena kerdon, gê pê timonon lacekon çironona ben gêrd. Qê teber'ra kıncon onî ? Pê şans tebêr bîer cı o wûez memır. Wûex vîeren gıjık hıl ben derg , ha ha yen resen pê paştê yî . Yî merdımın extîaron ra zaf heskerdîê. Yo rûec yo extîar şın cit, wûz kıştê yîd nışen rûe , dêst yî dîyen extîra extîar von "lê lêr kênê mı tû desmac mı şıkıt". Wûel hesîl eya mûcîze benna, ew gıjık hamâra'z ho lımite.

Çerrê hêvîyê xû kêm mekîrê.

Bizonêk sîba Tîc (güneş) benna a, dîk vendên, êşq ben aya vıardon germinonid...

Röportaj : Dılşah Hunermend

Tarî Lola

Tari Lola : *Hûnermenda ercyayê brêz Dılşah tı xêr ama kovarê Ma'z êst.Ez qayilotû'ra vacî; inna nesla (nesil) newê yo qêdê, yo ekol newe ard mûzîk,tı zî zıwon ma'ra nîya xebat kenna. Eki ez vacî mûzîk çinê yien vîr tû?*

Hunermend Dılşah : Inna persê şıma heremo'k (bölge) ez tê bîyo pîl o qêdê mûzîka Kûrdî eki ez cevab (bersiv) bî dî;ın wûextû kûltîr ra xû cûyînen (yaşatan) o reng bî dengê yî mı zîed ra ken zerwûeş. Ê mûzîk semêd mina tom inyew. Mûzîk Kûrdî zerê xû dî;pîerê vengon,qêdon o hıekyaton yo ca'd tepîşen, ınnı qerektêr mûzîk Kûrdî tom qêdewo'k ez xû tê vênên,mı îfade ken. ınnı derheqîd cînnî ma Kırdon hîn hê êsênî, yın'ız despê xebatê senêt kerdîş kerdû,ınnı yo zerweşîya rınd o motivasyon mı'd ard mêdon. Inna mîrasa xûerî komîg mêzg teqno pîerê yî ercayê,lia mı wûexto'k çım xû kerdî a televizyon ra,raydon ra, bî zûar o kêmasî ya eyînik vêng yın amênê mı ez qayılo ayın ra behsbıkîrî.Mihemed Şêxo,M Arîf Cızîrî,Îsa Berwarî,Ayşe Şan,Şakıro,ın nomê mık eşnawît o pîlon ma " vîryên(eskiler)" tı'ra vatyê,tesîr yın zaf mı ser ra bî.Lawikon xû dı eyî meselêk ardyê zıwon yo bı yo senêt Amerîqa o mûzîk Amerîqad'ız eyî bî o mênidyê yo bînon.Arşivê yın rasayîş çıko rehet nîebi,êra vêng yın gê gê rasênê mı.Qıckê mı'd eyînik lawikon yın hîna rehet ez rasênê çı " Ciwan Haco,Şivan Perwer,Abbas Ahmet,Xêro Abbas ın hûnermêndî bî.

Tari Lola : *Tı Kûrmoncî wonên a,wûexto'k Zazakî tı vonêna tı çı hîs kenne?*

Hunermend Dılşah : Zazakî o mûzîk Zazakî hamara'z ez nışkyo hakımîb,lia wûext mîno sınısnayîş Zazakî ez zaf zerwûeşa.In derheqîd mîraskaron kûltîr Zazakî sınısnayîş mîr hîn bî yo erc xebata xûerî.In derheqîd gê senêt,gê xebatê lekolîn eyîk hê kên " Mıkaîl Aslan,Metîn Kemal Kahraman, Cemîl Koçgîrî' on bı heyronê ez ho taqîb kenna.Zer rê mûzîkê xû dı motîfik ca do çı,şıxûlnayîş zıwon yın sıek yo meqale ez ho wonên,o qêde ez ken lete lete o zerwûeş onyen çı.Zazakî pawîtis yın o xêrêt yıno zıwon rasnayîş nesilo ho yen zaf ercyayo.

Rûêc xû'd ez Kûrmoncî qesê kenno, lia pîerê zıwonon Kûrdî qal kerdış ez zaf wûazena o ser ra xeftyena. Hîsîyêt pîabayîş yekîtî don çoy, êra armancê mı pîerê zıwonon musayîşû. Zazakî lawîk vendîş semêd mı na pê ra yo xazînera gırvazd erzyayîşû, yo rayonê kesîfya, ez eşkena ona hîsîyêt xû bîyar zıwon. Yew zıwon ho helyen, ben vîn ekı ez bışkî birasnî çênd tenon lia innî ra ombarîk çînê estû.

Tari Lola : *Sêmêd Zazakîya projê tû êstî , çiqêde projê tû êstî ?*

Hunermend Dılşah : Kûrmoncî sînyê hetona sûelîx mı bı ez vendena, Zazakî hetona pênî ez venden. Yo wûext pîerê zıwon Kûrdî ra ez qayıla vêndî. In derheqîd xeyal mı nê profesyonêl êstî. Zazakî ho nîyon xeyalon mı'd.

Rörportaj Mizgîn Kılıç

Tarî Lola

Tari Lola: *Hûnermenda ercyayê Mizgîn Kılıç, ewîl ez tû ombarik ken .Yo(yew) ziwono,yew ziwon benna xelet ,ziwon ma Zazakî hîn ho helyen o qıdyen .Tû semêd ziwon mawa ha sare decnena o xebat kenna,ınnı yo ercû gêrdû.In hawes ça'ra kot tû zerre o tı çıqêde despê senêt Zazakî ke ?*

Mizgin Kılıç: Qıcikê xû'ra ez alaquadarî mi gêvend, teatro o mûzîk bî.Ez hama 14 tecrûbê mı o sehnî despê ke,bacî tım tım hîn alaqê mı o sehnî nıqerîfyê.Zamonek hîn xebatê profesyonel zûar da mı o bawerî yê mı nışt rûe.Bacî mı despê albûma xû EZ û TI vıcyä.

Klîba vîren zîedra alaqê xû bî o hes bî.Albûmê mı'd 8 lawîk bî,5 zazakî ,3 kûrmoncî.Bacî sobnîa xebat mı sngîl vırazyê,qêdê modern newe xebatê mûzîk amê vıraştış.Vate o mûzîk yî tor xal mıno rehmetî Dengbêj Sıtkı Bûdancır ma yo xebatê qêdê Reggea ma lawîkê " medîna" Zazakî, Kongo o İngîlîzî'ra ard wûerte,lia şar ma zaf alaquadarê xû qêdê mûzîka modern kêm bî , nîoz bêkna ma nışkê birasnê şar xû.

Tarî Lola: *Vıraştış zehmetî mûzîk Zazakî çınêb sêmêd tû'wa ?*

Mizgîn Kılıç: Zehmetî mûzîk Zazakî,ez'ib xû heremê Çolîg,Palî'ra yenno,herem yo hetta sunnî,yo heta feodal yo qêdê yê bı.Ewı wûext pencirê dîn (aborî) 'ra onyenê mûzîk mı ra o qawûl nıkerdyê.Gûerê yın yo(yew) cînî (jin) nışkena lawîk vend,çûık se " vêng çînî hol nîw o gûnaw".Mı inqêde yo wûext o ca'd despê ziwon ma ke.

Tari Lola: *Wûexto tı senêt,mûzîk Zazakî kenna,tı çınê hıs kenna ? Mîsal ez şûr nisen ,wûexto'k ez şûr nisen vor varena Kûê Qûrcî.*

Mızgin Kılıç: Zazakî mûzîk vıraştış o vendış eyî zıwonon bînon'ra hîna mı ken wûeş.Ez ewı hîs kerdış hîna zîed pê hesyen o zerre'ra eya rındê ez don teber ,ez ona qêde hîsken.

Tari Lola: *Zazakî tı konca vênena o şar marî yo mesajê tû esta ?*

Mızgin Kılıç: Şar ma'ra wûaştê ma ; wû sê sobnya şaron wûa wahar senêt,kûltîr, edebîyat,tarîx o mûzîkê xû vîcî.Zazakî gûerê raporê Unesco ho ben vîn .Êra şar ma pîa qıcon(domomon,tûtın, çocuk) xû zazakî gê qesê bıkir. Sêmêd innîya her çî hedirewo. Kovarê Ma'z êst , vate zarok tv innî imkanon don şar ma . Hendo wûa însan bıwaz.

Kuçon Çolig'ra Kuçon Ewrupa : Mustafa Barac Yakup

Tari lola

Derheqê mûzîk Zazakî xebatê akademîk nama vıraştış.Mûzîk kûltîrî,eyê vîrenon,anonîm zidyer tîbê hama kêkên.Mûzîk yo senêtî enternasyonalû.In derheqîd Dersim,kûltîr Munzîr vernîyê ma kenna a.Mûzîk ma zazon klasizim ra qê nivîcyen.Vîcayîş yî hol û xırabû yonê mîşûerewo.Raga,caz,rock,hip-hop,rep qêdê mûzîk nawmîletonê,bî rastê ma xû'ra lûemê bıkır,qê zıwon ma senêt o mûzîk dı nışken cê xû bîger.

Lîa wûexto'k hêvîyê ma xeftyena bîşîk,cê ra yo şoq qûllê derzin ra bîrîsken.Bîe wûaharyo,kêmo,tênaw lia wû yo şoq mûzîk Zazakîr.Mustafa Barac Yakup .

Mustafa cûwanê xû wûelat ra xûîr,penaberû lia kûltîr xû zerê xû'd tê on Ewrupa. Zıwon Ewrûpa zıwonû popûler,ğıdarû. Mustafa tênaw hesrê kûçon Çolig,ğeyalon qıcon çımzengon xû vîra nîken.Wûazen pê zıwon ma wa qêdê dinya dı kelomon sarî berzkerdîş vacı.Sê çemê Murad xûlen kûçon Ewrûpa'd.Kûen zerrê yo wadî o gûeştarîyê şoyê Çolig,koxê qıcon,ğıjbîayîş horyês kûê Şerewdîn,vêng çırçelon şoyê dewê Az ken.Zerrê yî kûen tîe o venden. Bin gol lew gol / Pırrr penaltı / Etto gool / I m goin goin Çolig Çolig / Yo dı / Zodê mı dek pîrik apê Tofîq / Tı kendalîb, ez evdal / Omer Osmon qelendar / Zaf gêrawa ez zaf / Sê rehmeto Seh Mehîk Êlî..

Tı cabî bunca zaman / Tij benna berz qîjêm / Gonca meşîmîn / Şıma bên pûeşmon / Yonca bîrîn, gonca bîrîn / Qûel kûrmonconra / Şıma bên tırşik...

Mustafa Barac Yakup kilê zerê finen tîe,adîr xû ken wûe o şebat hesrê ken gır.Qırikê yî ra dûn sê lûecimê bonon kûen hewa.Mustafa hîn eyê xû nîw.Yo(yew) zıwono ho helyen,ben vîn,qıdyen o pîerın wûexto'k tehnd denê,yî tehnê adîr xû da pûrye sek tı non a tenik donî tendûrır.Lawik ma Zazon pê Mustafa wa yonê gomê modernîzm eş.Kuçon Çolig ra hettona kûçon Ewrûpa qûel Mustafê ra " vêng vêng Zazakî yo, ezım ez Zaza akif "têna , bî hewî bi berz o çengle ke. Mustafê sarê berz kerdîş xûî,guerê zıwon xû'ra na pîera,bêkna zafın qêdê yî hamara'z fehm nıkerdû.lia Mustafa yo alawîtyê qêdê kûltîr vîrên o qêdê êr kerdib tîenon.Cê cê gûerê xeberdayîş Çolig,cê cê qesê Tırkî kerdî de o hesrê xû vîstî tye.Ma Ma'z êst sêmêd tû'wa ma vonî

" Micê tı adîrî,tı horyesî,tı dara mazîerî"...

Welatê Cetu u Istone be name !

Fatma Dalgıç

Hardé ma zof girano,qomê ma zof cetuno.Cao ke ma ameymê, welatê ma de letê name isoni nê no watêne, isonê bê name,moa, çena wa, waa, olboza ,yanè ma cini,ma de name cini yu nê no watêne,istone be name yé.O welat de kes xora pers nê keno cae name na cinu nê dané we?

Mara zof avé name camurdu ki eve name moa xu dardenê ra (Laze Elê),name jaru nê darunê ma ki eve name cini yu bi,ie ke ez zonên (Ana Fatma, Koe Jele).

Na pe cöy qomê marê sebi ke, name cini yu nê ane zonè xu ser?

Zonê xu,eqrarê xu,xu kerd vind?

Halbuke welatê ma de zof kulturi estê(Zazu, Khurmanc, Hermeni, Suryani, Tırku, Arabu)

Honde milet kulturede ki honde ki itiqati estê.(Alewi, Suni, Şafi, xiristiyanu)

Gereke ma piya cirane jümin bime,gereke ma piya olbozê jümin bime.Ma gereke je cicegu,vilikune kou ne ma eve rindekiye ,dest jümindeme,perü piya tê lewede,cini,camerd, domen,hewvani, jaru darune xode piya bime.

Cini teverde hegade,vasde, ver verê camurdu de re,cini karê gurê cei de,cini mal i ditenê,ron toraq virastenê rotênê,domonu cini arde ne na dina suke de ki cini sone gerine,domunu ne xo ki kene pil, kare ce xu ki kene,suğra na dina cini oncene.

Camerde hete maki azad niye,bine destu dere,je moa xu, je waa xu,je olboza xu uncaki e mordemi geğane cinire benê khul, benè adir vesnê ne,e camirdiye ke çede cini ya xu,çena xu,olboza xu kene kole, kene kor,kene bîndesti.Halbuke e camerdu ki cini ane dina, eve haskerdiye kene gırs,kene pil.

Uncaki ciniye hete ma be name yé ya çena e mordemiya, ya waa felan keşiya, ya ki ciniya e mordemiya.Hata ke ma dest jümin nê da hatake ma olbozê jümin né bime marê retinê çina,

Welato cetu, Istone be name yo

Kamilî

Ismail Baytemur

Xêlag qalê kamilî bena, kuen mi vîr
meslê kal u astuar, mar vatên Daka Râk
ver pixêrîd.

Vatên : waxtêk yo kal b1 u hot laj yî
ye. Ruejêk zimistun veng yen, kaal
unên tevera o persen, vun: şima he
seken?

Laj vun: bao astuar ma bîo pîr, pe gure
niyendayîş. Ma ber kura verd u ma yewna
astuar biêrn.

Kal pe dejen la reng nîdun, vun: la er zaf serd, puk vindirên, u ez emş ser fikir kena
u siwa şimara vuna ma sekên! Lajun vindarnen.

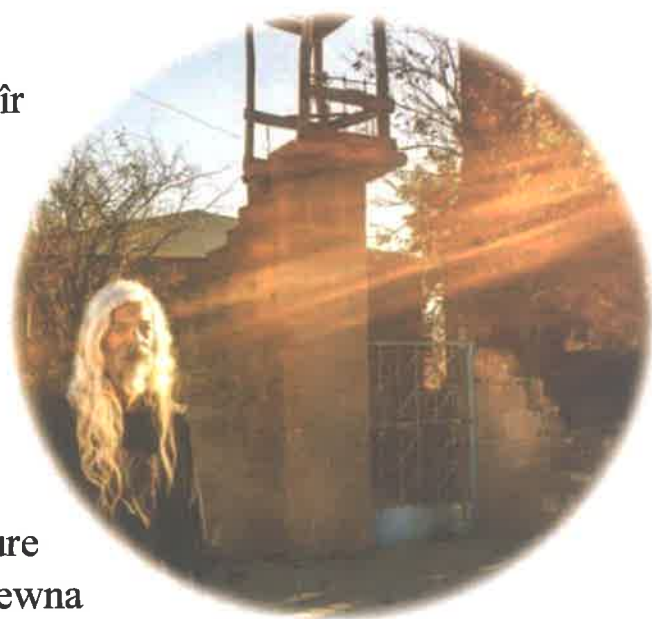
Siwa dîyen, kal şin astuar yem ken u qaşawun ken, hetun laj yên, laj pil vun;
bao ma ber.

Kal vun "lajêm in astuar exnd ser mayav iniz mara yov, ma sini ber kura verd u
verguno u heşunir terk biker". Laj vun "bao pe gure nîyendayîş bio kuar." Kal
vun; la siwa ez bena kuar.

Vun lajêm, iniz mara yo. Exnd ser mar xizmet kerd, bio pir, êr ma yir xizmet
ken xetun weşiv.

Çend ser miqatî pe ken, kal her ruej yen waharî pe ken, ben çarnen u
un. Astuar ben delalî. Xetun rojêk miren bên ken yo çal u herr ken ser.

Lajun kaal'ra yo wunên, îlim ken, ben hakim, yen dew. Dewuj yen zîyaretê
yî. Persen vun de vaj; to exnd ilim kerd, to çine fum kerd? Vun: Mi ehe d sêr ilim
kerd u ez biyo hakim, ez eşkîya yo hukum buak xu fum bikêr. Ek ez bieşk pê
hukum bikêr, ez bena hakimîko adil. Dewuj persen vun çi hikmeta? Vun hal

mesela ina wa u meslê bayk xo u âstuar dewujunır vun;kamilî (erdem) ina mesladiz êsenag;kamilî insunog heq, raştî u pakî ser êkşîa exlaq xu bîna biker u pê bıcuı. in insunira vajiıena insuno kamil.La ina rahat yo gure nîo. Zurra zemra, hesudîra, çimveşunîra, quratîra, pîltîra duir vindertiş rexat yo gure nîo.

In herb insunîo xub xuyo.Kamilî: vera xidarîd ver zeîfid vindertiş.

Er Yen zunayış, Çahar xenzar ser êr ra ver Zerdûştîra ha yena kamilî.Zerdûst vun: meğnen; wijdunîra yen xuzur xuzurîra yen huneko zelal.

Hemaz mad vajena: mehkeme wijdun balişnawa, berzin.Piorê şaristanîyonid (medeniyet)u felsefunid ca guret Kamilîa. Piorê fikirdarun o felsefecîyon Kamilî ser xebat kerda o sari dejno.Inuni ra Kant vun "kamilî Gure akilîyo".Sokrates vun kamilî "Xu zunayış xu sirasnayış".Nietzche vun Kamilî "berziê insunîyetîya"Arîstopos vun Kamilî "welce insunîyetîyo",Platus vun Kamilî "quratîra duir xu kêm vînayış". Dakka Rak vatên Kamilî: Xu xapînayîşira duir vindertiş. Yo cad Kamili, gunara duir vindertiş bê faydî.

Piore dînun insunîyetira kamilî waştá.Bedel kamilîz hori u cinet ne rue, Yeğîn mid ina nixta ser insunîyet kamilîra kot duir.Çimog pakî exlaq pe bedela ni yena medun.Nesimiz ina nixta nîşun da wa.

Qertal û QERTALKÎ

Umer Faruk Ersöz

Her millet bi yew Sembol yena şinasnayış. Kama yew millet bi kalmewa xwi dana şinasnayış . Kama yew millet zî bi astora, tîja... Tarîx di goreye ca û mintiqa goreyê eya millet sera amaye tikî çîyan eya millet xwi rê yew nîşan gena. Sînî kî dewletî bi yew alawa yanî bi yew bayraxa xwi danî şinasnayış milletî zî dewlet bibî û nêbî xwi bi yew sembola anî zıwan. Yew millet bê sembol nîya. Tarîx di ina sembolê/ nişanê milletan Ma eşkenî biveje kî herinde ala gena. Milleta ma zî ney ra xalî nîya. Wazenî Ma bivaje kîrd û kîrmanckî wazenî ma bivaje Zaza Ma zî tarîfîyê tarîx ra Heta ewro sey ey milletan bêdewletan Ma xwi bi sembolana ardo zıwan. Ma wînaya amey şinasnayış. Key kî ma bîy dewlet zî ma dest in sembolan ra kaş nêkerdo. Ma kûltûr û hûnerê xwi di ca dawo înan. Belma şıma bipedsî û bivajî ma Kîrdan û Zazayan di çî yew sembol û nişan ca dîyawo ci. Na pers ham cewabê xwi dergi. Hem zî her heta Cewabê xwi cîya bena. Ma derg nêkerê û Ma qalê Kulm bitepişe. Tarîxê ma

kîrdan û Zazayan di bimbarekê dîyawo çiney ? Ma wînaya pers rone se Cewabê pers hîna rehat dîyeno. Ma kam ra biperse bîla îstîsna Ma ra vano kî Ma di :“ Tîj, aşm û astare bimbarekî. Bê iney ancî vano kî awk û adir bimbarêkî. Ma in persê xwi bêre sere se vanî peskûfîyê koyan û qertal Ma di bimbarekî. Efsaneyan di Xidiro kal ge şal û şapikê pîran dano xwi ra. Ge beno peskûfî û qertal.

Yanî şikil bedilneno...

Însan kî nazar dano wînasî çîyan ser Goreyê hîş û dûrvînayışê millet yew Kûlt yanî yew totem kuyeno çımanê ma vera. Ma aşkenî kî bivaje înan ra hend nîşano kihan qertalo.

Qertal û awki tarîx di hêvêrî yew Cawo berz zanayışan gore Sûmerîjan dawo ci. Sûmer (Se mêr yanî se merdim) di Îlahê awkan nameyê xwi Enkî yo. Mîyanê paştê ey ra di royêk herikîyenî. Yanî royê Cennetî dîclê û Fırat sembolîzê keno. Bê in di royan vernîyê ey di yew Qertalêk Pel keno. Vernîyê ey di firreno. Ver mojnenno ci. Yanî Qertal bi Homayê awkana pa zikiryeno. Qertal bêiney di pelanê Ahuramazda di ca geno. Menayê hukimdarîyê dano Piri. Temsîlê quwet û qudretî îfade keno. Ma eşkenî kî bivaje teyna şaranê Aryen di teyna nê yaranî biran di zî qertal

hukmê xwi îrade keno. Mesela Yûnanijan di Pîlhûmayê yunanijan nameyê xwi Zeûs o. O zî sey Xidiro kal yanî sey Hezretî Xidir şekil xwi bedelnano. Wînaya asmînan ra geyreno. Awir nano çimle cîhan ser. Qertal ma çend bivaje hend qal pêşeno xwi ser. Herheta Sey Tîj û adir xwi dano çiman ro. Hama zî mecra çew goştê Qertal nêweno. Tifing daryeno însanî la tifing nêdaryeno qertalî. Însan ma tarîx nêzano zî goştê Qertal xwi feka nênano. Sînî xwi fekanî kî! Teyrê Homayan kam uftareno lûlî bidaro ci. Ini hînî bîyo yew hûkmê Zerrey. Cayê Qertal nîyo berzî, asmîno herayî. Bi qowlê baw û kalan :” Homa pel tû sera bikero “ ma vanî. Pelê Homay pelê Qertal ra yî. Qertal bi pelanê xoya quwet û qudretê Heq Homay temsîl keno. Iney ra heyatê Ma di Cayê Qertal û pelê qertalî zaf berzo.

Ma cayê Qertal û pelê Qertal kî wîna bellî kerd tikî ca di perenî Yew kayê Ma Çowlîgîjan bîyaye Kayê Qertal yanî Govendê Qertal kî benî bestenî çiyano qickêka. Wazenî qedrê pelanê Homay bikerî ercan. La hey xelet kenî. Ma ra heta yew însan weş bibo ma nêverdenî pelê qertal bikerî Ercan. Qedr û qîmetê pelanê ey bişiknî. Merg hîna hol o! Şima zî zanî kî goreyê fekê dewlet û Tarîxo Resmî yew Hêtek yanî vistonik înan xwi ra vista. Ti bipersî

na vistonik çîya? Vanî kî Demêk yew şîwaneyo lalêk bi...

-, Ey“ Ti vajî û goş serexanîy qalê xwi dewam kenî.

„ Vanî in şîwanê rojêk koyana pes çerînenê. Qertal asmîn ra dîya war. Bi pes rê Visto hawa berd. Şîwanê tersê axay vera nêzana se bikero. Xeylî bi xemnak. Key kî şî dewê axay bi îşaret û nîşanan ameyişê Qertal, pes xwi penc û neqûra piştîşê ey û berdişê ey bi fek û desta yanî bi ramotişê kaya îfade kerd. Wînaya Kayê QERTALKÎ ronîya.. Ez çi vajî! Çi axawo baş ! çi yarûnê... Çew ina mesala qican ra vajî qicê gergûş bawer nêbeno. La tikî her-û- kûrtîyê Ma xwi nanî ceşê. Vanî : Wullay Billay ewtir a!“ Ma zî Vanî “Willay û bîllay tûşano!”... Yew heta nîşanê Homayanê vêrî. Yanî Nîşanê Hûkmê hemû cîhan. Nîşanê quwwet û qudretê Homay . Yew Heta zî hêtek û vistonik. Xwi rê kam goş nano çiney sera serbesti. La zûr ma qebûl nêkenî. Peynîya peyen di In Qertal bîyo Nîşanê Sûltan Cennetûl Mekan Seleheddîn El Eyyûbî. Yew Sembolê Selehedînê El Ekrad o. Yanî Yew Sembolê Hukmê baw û kalanê mawo. Homa her tim pelanê xwi sey ey merdimano egîdan sera bikero. Tarîyê Ma ha paweyê roşnîyê înan. Mîyanê in qelayan ra ancax sey Selehedîn yew şerê Cîhan ma fineno xwi ver û beno.

Xaç-Pers

Yasin Bayanay (Lek)

Kurmûncî vûnî "xaçpîrs" Tirkî vûnî "Bilmece".

Yo dew'id her şew yo kêye'dî cem'îyên, pîl pers'ûn kenî , Xuert'iz bersîv dûnî. Yo xûert estû tî waxt nîşkenû bersîv bîdû.

Aşm û serr vîêrîênî, inî xuert nezûn vûnû ez emş unca şîna cemaat, waxtûg emş'îz ez bersîvê yo xaçpers nîêdî, sînd bîê fetwa gerek ez sîwa suêr xwe bîkîşî.

Xuert aya şewîz nîşkenû bersîv vûnû, sêr sîway warzenû konû raar vêr xwe şînen yo tîşû berz estû şînû xwe ucara berzû war.

Vazdayîşra sînû, rîyedî raşt yo çerçî yenû. Çerçî hêr xwe zeweş bar kerdû qay îdarê dînya dewûnra gêrenû biroşû.

Çerçî: vûnû xuerto, tî îna lezra sera şînî.

Xuert: wûn " xalo belê xwe mîn med, mîn sînd bîê fetwa wendû, ez şîna owî tîş berzra xwe erzena, xwe kîşena.

Çerçî: vûn xuerto, tî hema terr û tezêyî heyf tuê nîyû tî şînî xwe kîşênî.

Bîyê ez çend xaçpers'ûn qîcîk tura kenu, tî'z bersîv dûnî, fitway sund tuê yenû ca û ma pîya şînî dew.

Xuert; vûn xalo wullay tî raşt vûnî, de dest pêkîr pers'ûn bîkîr.

Çerçî: vûnû, "yo çîkê mîn estû, Gîlûer'û, tewer yeşîn'û, zere sîr'û, waxtîg merdîm bîrnen wenû, zaf şîrîn'û, inî çînawo?.

Xuert; bînek fikirîyenû, vûn xalo wullay mîn nîêzûna.

Çerçî: vûnû, de vîndîr ez yewna daha rahat tuîra persî.

Vûnû "Dî çîk mîn estî, tewer yîn yeşîn û zerê yîn sîr'û, waxtîg merdîm bîrnen wen'û zaf şîrîn'û, inî çînawo?

Xuert; yers benû, vûn xalo, ay'a vêrîn yo'bî mîn nîêzun'a, tuê narê kerd dî'dî. Ez çara bîzûnî, bellê xwe mîn med, bon tuê waxt mîn nîê girotîyên, inîkay mîn xwe tîş'ra eştîb.

Çerçi: vûnû de vindır ez yo pers'a zaf rahat vacî, narê tı muhaqaq zûnî.

Xuert; vûn de pêrs xwe vaj.

Çerçi; vûn "Xuert'o yo çik mın estû, çahar ning yî û dı gueş yî derg êstî. Waxt'ûg merdım bar cı bar kenû, hella merdım va ço, wı şınû, hella merdım va çoşş wı vındenû, inı çınawo?.

Xuert : wıyen'û, vûn xalo awı Qurûn'ık bayk tuı wend'û mın inı pêrs tuê zûna.

Çerçi: vûn xuert'o mın tuêra va tı merdım bî aqıl'ê, hend mend tı sewêw qetıl xwe bî. Homa'y êz kerda sewew mın xêr gırot.

Vûn, Xuert'o de bersív vaj wa sund tuê ca bîêr'û ma pîa agêrim dew.

Xuert: vûn xalo wullay, awo çiko tı vûnî " Zeweş'û".

Çerçi; vûn, xuert'o awı tîş'û ku tı şınî zaf nızım'û, tayna weta şûê yo cayko zaf berz estû xwe o cara berz, bêlka tı ganî nîê mûnî.

Zaza Meh Gor

Cuma Karaaslan

Zazê merdım rındî,pîerê qalon,vaton zerê yın'ra vıcyen.Yo(yew) merdım zaza yo rüec yo merdım búrokrat'ra von " hero zılfo nasılsın" merdım wüexto'k fehm ken zazakî'd "hero" hêrîr vacyen, êra şın mehkema o gerrê yî ken.Hekım yo Tırk o zazakî nıozon,êra kûen nıon bacar o torî bezîrganon,qehweciyon o gêrên mehnê qesê " hero".

Sêr sıbê resen yo merdım ha sîepare wûên Zaza Meh Gor. Engîmên o serşît xû kerdû ra o hesîen hekım von "

hero hakım kahvaltıya bey buyrun kahvaltıya"

Hekım şaş ben o semêd dehbawa xû pît tepışen o Meh Gor'ra persen " hero ne demek".Mah Gor fehm ken o cevab don pûrîe " hero hekım beg Tırkî'd " Alo" çınêb hero'z eyaya "

O dehba kûenna.

Merdımatı çinyob însunyetî'z nimunena

Mahmut Aris

Merdımatî pê perun nı erîyena ço ke
xu kulfet xu merdim xura duir şier çê
însunîyêtîra vêjîen

merdımatî sor mı waşt ez şımar yo
mesla binîs.

Wûext vîren dı yo wûezîr paşê est bı,
çoyê yî çînu ,têna yo dezê yî est, ayîz
çirê wahar cı nı vêjîyo ,dezê yî'z yodo
feqîrû, toyê yî çînu .Xuîr bin axûeron
çi ken pak pê îdarê xû ken.

Wûezîr paşê ruejek ho bajar ra gêron
,uniyon yo merdim kıştê rîyêrîd masê
xû nawa rûi kûlsê xu gûret ho rûnıştı
persen von" ya merdim tı hê îtîya
sekên "

O merdim vûn" ez ha îtîya aqıl rûeşen
"

Wêzir pê wûyen vûn" de tay bîd mı "

O merdim vûn "yo qalê mı yo zerd ,a yo zerd bîd ez tuira vûna "

Wûezîr yo zerd dûn cı .wûezîr ra vûn "çirê merdimûn xû meerz o şar gerîb
metepışn" wûezîr vûn "mı'z va dê ho vûn se" ca verden şın .

Xelyek zamûn ser şın

Wûezîr hûnê ho bajar ra gêren ,hûnê raşt ay merdîm şın, hûnê persen vûn" ya
merdim tı hê îtîya sekên" .wûi vûn "ez ha aqıl rûeşen "vûn "dê tay bîd mı "
o merdim vûn yo qalê mı yo zerd a .Wûezîr yo zerd dûn cı wı vûn" çirê her çî
xu cînîyê xuraz mevaj "

Wûezîr hûnê pê wûyen ca verden şın. Hûnê zamûn ser şın hewê hirın raşt ay
merdîm şın yo zerd dûn cı .

O merdım vûn " ina dewlet, ın hûkmat pırd ıb pè zer a weş ser ra meşuı .Wûezîr wûyen şın kîye o fikıyon .

Rûejêk vûn "dê ez in vatê ay merdım bıcerèbn "

Yo rûej gûrı ra şın kîye yo qûnz gen tê ben kîye ,vûn ciniyê xû'ra" ina qûnzê paşêya ,mı nımıta arda poj ma bûer la çoyra mevaj wa ço nızûn". Cînîyê yı vûna" ê ez çoyra nıvuna "

Rûeja bîn wûezîr gûrı'ra şın kîye ûnîyon eg cînî qûnz pota vendo merdımûn xû pîyor dehwet kerd ,her kes pê hesno .Wûezîr yers ben yo lapat dîn cînîyê xûr cînî yers bena şına vêr paşê gerrê wûezîr kena ,vûna hal meslê mîyerdê mı inawa .Paşa cendırmûn şawon vûn "şîyêrî wûezîr bîyarî" cendırmê şın wûezîr an .Paşa vûn "ın wûezîr mı èr qûnz nımıta sowa her gûrı ken vûn cendırmûn'ra wêzir bêrîn mêdûnda bıaleqnîn wa mıletır ibretıb .Cendırmê hê wûezîr bèn o dezê wûezîr selê sıl ha pašta ho ben o vînen vûn cendırmunra "şıma hêê wûezîr bèn ça .Cendırmê vûn "wûezîr qûnzê paşê nımıta paşêz qerar merg yı do ma hêê bèn mêdûnıd xeneqnên .O dezaw feqır vûn cendırmûn'ra "toyê wûezîr pa çınıû qûnz mı nımıta" vûn mı bêrîn cê paşê ez yıd qal kên" .Cendırmê in gên şın vêr paşê vûn "ya paşa ın feqır ho ina vûn ma'z ard cê tui. Paşa vûn vaj !

Vûn "paşemı wûezîr senî tenezûıl xû kon şın qûnzê tui nımnon ehtajiyê yı çinnîyak" vûn qûnz mı nımıta tı xeneqnên mı bıxeneqn .Paşa vûn" tı yo feqır tı vêşûnî tûı nımıta tûır weş helalıb mı tı êf kerd" vûn "tı işkên şiyer" .O wûezîrız gûrıra fetelnon vûn "gûfê tui vêr mıd çınıu" .Wûezîr dezê xû gen yen kîye, cînî'z fetelnon vûn" ya merdım wılahî rašta yo qalê tui yo zerd a"

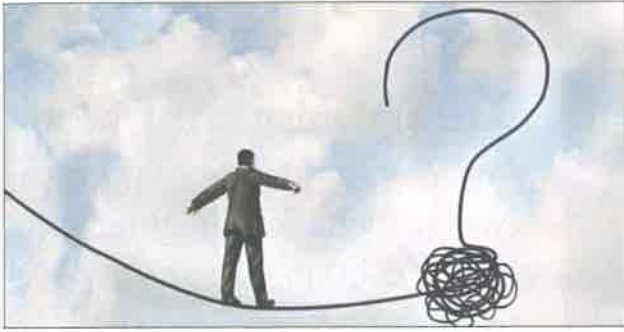
xuı vîra mekêrîn merdımâtî inawa hella teng'ıd hunû merdım şıma hê vêr şımar...

Vînayîş yan nêvinayîş

Selîm Baluken

Na dinya ke ma tede cuyenî gelo ma eşkenê xo tê bivîni ?Ma realîst ê? Ma eşkenê raştîyan bivînî? Wexto ke ma ewnîyenê neynik ma çita vînenê? Pêro xobîyayîşê(benlik) xo kerdo vîn.

Bêşexsîyetkerde. Wayîrê xo nêvejîyen. Ma, keso ke ziwanê xo, kulturê xo,

milletê xo yanî pêro erjanê xo vînerde merdimêk vînenê neynike de? Nîyo, wexto ke ma ewnîyenê neynike ma wazenê şexsîyetêko wayîrê namusê xo, kulturê xo, erdê xo vejîyeno bivînî? Ya cennetê xo. Ya zî cehennemê wevêrî.

Hanî yo, wexto ke ma ewnîyayê neynike, ma wazenî çita bivînî? Vînayîş yan nêvinayîş tam tîya de dest pêkeno. Însan, estbîyayeyo ke zaneno cigêro.

Vînayîş? Yan nêvinayîş? Qerarê ci, ma do bidî? Semedo ke merdim pay de bimano, gereke pêro erjanê bivîno û bipawo. Eke ma wazenê nêvînî, xora merdim merdo. Hayîya ci xo ra çin a. Wexto ke ewnîya neynike estbîyayeyo bêşexsîyet ho duştê ci de. Xeletîyayîşê neynike realîst o. Vînayîş yan nêvinayîş no yo.

Xo vira ke Şero

William Shakespeare

Yara mî, eke merdune; nêbo, nêbo mî sero şia girê dê
Waxto kê mezele de eve lulîku huyin...

Jü çan ke vengê xuyo kerrin ra xevera merdena mî dê
Yara mî, eke merdune; nêbo, nêbo mî sero şia girê dê.

Jê cendegê mîno poiyaî, esqê to ki vindi bo, şero
Ma ra ne jü mektuve bîmano, ne jü qesa, ne ki jü çı
Namê mî xo vira ke, şero; mî dîma meberve
Na dina, pê hêştirunê çîmunê to kayê xo ana, ine ki cêna, rosena.

Raştîyê yow wîlat perwer û yow malley dew

Macir Cîron

Yow Merdîm wîlat perwer yow rec şen dewê xwu ke şar xwu ra behs kar û gurê wîlat perwer'ê bîkir ke şar dew'ê yî hîşyar bîbo ke meseley welat û zonê xwu bîhes'o ke pîya kar û gurê azadî rêxebat bîkê.

La eya dew dî yow malley dew

est'o ke merdîm wîlat perwer çî waxt cemat dewîcon ra kîse û xeber keno, malley dew tim û tim xwu keno mîyon xeberon û vatê medîm wîlat perwer'î bîrreno.

Merdîm'o wîlat perwer onyen'o nê yow rey malley-ya nê dî rey malley ya.

Merdîm şoreşkar binê xêlek xuerî fikrîyen ke se bîk'o ke Malley dew pûç ke awî ke yowna rey mîyon şar û şêlik dewîcon dî vate û gurê yî rî destkarê mekir'o.

Merdîm şoreşkar û wîlat perwer qerar dano ke yow kêmonê Malley dew pêda bîk'o ke ewî yowna rey vêrnî yî ra meşk'o bîvêco.

Merdîm wîlat perwer her ruc malley dew dîma gêren'k ke yow kêmonê Malley pêda bîk'o.

Yow rey vînen'o ke malley dew her ruc sêr sîbaya rowra kîye ra vêcyên'o, şeno binê yow dar dî hima şefêq sêr sîbaya yo, desmaj gen'o û dî rîkat nîmac ken'o û tîpya dono ra yeno û şeno Camî yê dew.

Merdîm şoreşkar her sêr sîbaya şefeq dî xwu ken'o hedrî û şen'o sêr dara ke malley dew her ruc bîndî desmac xwu gen û dî rîkat nîmac ken'o.

Merdîm ma haw sêr dara.

Malley dew sê her ruc amo ke desmac xwu bîg'o.

Malla desmac xwu gen û dî rîkat nîmac xwu zî ken û nîmac dîm ra wîrd deston xwu ken berz û dû'a ken'o. Vano : Ya rebbî, nîmac'o ke mî kerd'o, tî qewîl bîk'î.

Merdîm wîlat perwer vano : nê, ez qewîl nîken'a.

Malla newîra tobê xwu ano û newîra desmaj xwu ken'o newî û reyna zî nîmac ken'o û howna rey zî dû'a ken' o. Vano: ya rebbî mî nîmac xwu kerd newî, tî qewîl bîk'î.

Merdım sêr dar reyna van'o : nê ez qewıl nıkena.

Malla reyna desmaj xwu û nımac xwu ken tezi û reyna zî dû'a ken, la merdım sêr dar hona van'o ez qewıl nıkena.

Malla dew yers ben'o û vacyên'o. Van'o: willey, tı qewıl kên'î tı zanî, tı qewıl zî nıkên'î tı zanî.

Û yers ben'o Şen'o.

Merdım wılat perwer xwu dar sera erzen war û şen vêr Malley dew û van : éra tıpya tı mîyon cemat dew dı pırnık'ê xwu mîyon kar û gurê mı bıkk'î, ez tu rezıl û ruswa kına.

Eya ruc ra pê malley dew her cemaat dı bê veng manen'o û merdım ma wo şoreşkar tor dewıcon ra ben'o yow zerr û yow gan.

Ma xerîb lîa Ma'z êst...

Muhittin Yıldırım

Yo zemon wûêt payızıb,wûêxt cıtıbı ,cıtaron cıt kerdyê o şınyê arîe ğelle berdîn kerdîe ardon.Şo dıyene wûêxt kotış wûhar ğellî venden cînê xûi'd "cînek ek sıba wûêxt wûarıştış varon bı ez şın arye (değirmen) ,ek varon çınebi ez şo şınno cıt. " cînêyî vona " mîerık ma xerîb ".Mîerdê yê cıtkar von " ma çı xerîb,ma xerîb nî ,varon bı ez şın arîe,varon çınyebi ez şın cıt. Ya honê vona "ma xerîb",wú honê çeher dûerîm von "Ma xerîb nî".

Şo dıyena, wûêx rakotış yen,kûên ra,şın hona.Sêr sîbê dıyen mallê do sefeqıd ber kûen.Ber (kapı) ken a dı eskêr hê vêr bêrîdı.Von wûahar kîyî xal ğê tor ma bîer qereqûel. Xal ğên bên, çeher rûec cûapê veradon hêt şoya. Tarîw, xal ber kûên.cînêyî pê bêrra vandana " tı kom". Xal pê bêrîr'a venden von " cînek ber a bıkkır ma xerîb cı ben , ben xerîb" .

Ma xerîbî , Lîa Ma'z êst...

Ma zazakî bimus

Reqem

Vasîl bedên însunun

Sarê : Baş kafa

Gueş/Goş : kulak

Zinc/Pirnik : Burun

Çîm : Göz

Bîsk/ birê : Kirpik

Fek : Ağız

Gijik/ Por : Saç

Rî/Rî : Yüz

Sîne : Göğüs

Pîze : Karın

Çengle, Wasîl, quel : kollar

Dêst : Eller

Gîşt : Parmaklar

Ling : Ayaklar

Çaqê : Bacaklar

Zunê : Dizler

Nak : Göbek

Zimêl : Biyik

Êrdîş : Sakal

Zunê mi zaf decên.

Dizlerim çok ağrıyor.

Çim mi nîzdî nivênen.

Gözlerim yakını görmüyor.

Ma linguira bî sist.

Ayaklardan dolayı şikayetçiyiz.

1	yo	eins
2	dî	zwei
3	birî	drei
4	çabar	vier
5	punc	fünf
6	şeq	sechs
7	hot	sieben
8	heşt	acht
9	no	neun
10	des	zehn
11	yundes	elf
12	düyes	zwölf
13	biryes	dreizehn
14	çahariyes	vierzehn
15	punciyes	fünfzehn
16	şiyes	sechszehn
17	hotyes	siebzehn
18	heştyes	achtzehn
19	nebyes	neunzehn
20	vîst	zwanzig
30	hîris	dreißig
40	çoras	vierzig
50	puncas	fünzig
60	şeqt	sechzig
70	hotay	siebzig
80	heştay	achtzig
90	neway	neunzig
100	se	hundert
200	dusê	zweihundert
300	hîrsê	dreihundert
400	çaharsê	vierhundert
500	puncsê	fünfhundert
600	şeqsê	sechshundert
700	hotsê	siebenhundert
800	heştê	achthundert
900	nosê	neunhundert
1000	hîenzar	tausend

Zazaki zamîr

Ez : Ben

Ti : Sen

O/A : o

Ma : Biz

Sima : Siz

Ê/Êyî : Onlar

Ez simara hês kena.

Ben sizi seviyorum.

Sima kam yo dewray ?

Siz hangi köydensiniz ?

A kêyna komcara wa?

O kiz nerelidir ?

Zazaki çend cis zamîr est ?

1- Zamîr Şexsun (Kişi zamirleri)

A kêna zaf rindîb la belê zaf zûr kerdîn.

2- Zamir nîşunê (İşaret zamirleri)

Aya kêne kumya?

3- Zamîr bê nomê (Belirsiz zamirler)

Ti nimonena sobîna kênun

4. Zamîr alaqeder (İlgi zamirleri)

MEZOPOTAMYA Wulat ma wo

5- Zamîr Pers (Soru zamirleri)

Sima kom vo welatra omê?

Zazaki heywon

Pîsing → Katze

Dik → Hahn

Kutîk → Hund

Şiyer → Löwe

Her → Esel

Munga → Kuh

Ga → Stier

Guelîk malew → Lamm

Mieşna → Schaf

Astuer → pferd

Bız → Zige

Mirçîk → Vogel

Werdeg → Ente

Borun → Taube

Xuez → Schwein

Ğezal → Gazelle

Zerqet → Biene

Miyes → Flige

Vızîk → Mücke

Müerjüelı → Ameise

Maar → Schlange

Sisperîk → Schmetterling

Bext → Marienkäfer

Paskuıvi → Reh

Kiye – Familie

baw → vater

day → mutter

bıra → bruder

way → schwester

deza → cousin

ap → onkel bruder von vater

xal → onkel bruder von mutter

em → tante schwester von vater

xalê → tante schwester von mutter

dedkêna → cousine

Numê tui çito ? Wie heißt du ?

Numê mı [...]. Mein name ist [...].

Tı çend ser rê ? Wie alt bist du ?

Waştê şar ma almunya ser

Semêd musaiş qijuna

Nome çend dar u cayun (Bazı ağaç ve yerlerin adı)

Sayer: Elma agaci

Murer: Armut agaci

Alincer: Erik agaci

Mazêr: Mese

Valêr: Sögüt

Qebax/ Dehl: Kabak agaci

Daristun/ Gem: Orman

Çem/Rue: Nehir

La: Nehirden küçük dere

Vay: Küçük su yolu yada suyu

Kue/Ko: Dag

Merg: Mera veya ova

Sûk : Sehir

Qeza :Ilce veya kasaba, köylerde Sûk da denir.

Dew: Köy

Tarla: Hega

Bayk êyr hocê kêyî ser şî Sûk.

Baba bugün evin ihtiyaci icin sehire gitti)

Davar dew her roc şîn merg di çerren.

Köyün hayvanlari merada yada merada otluyor.

Ma emser hêgad co romit

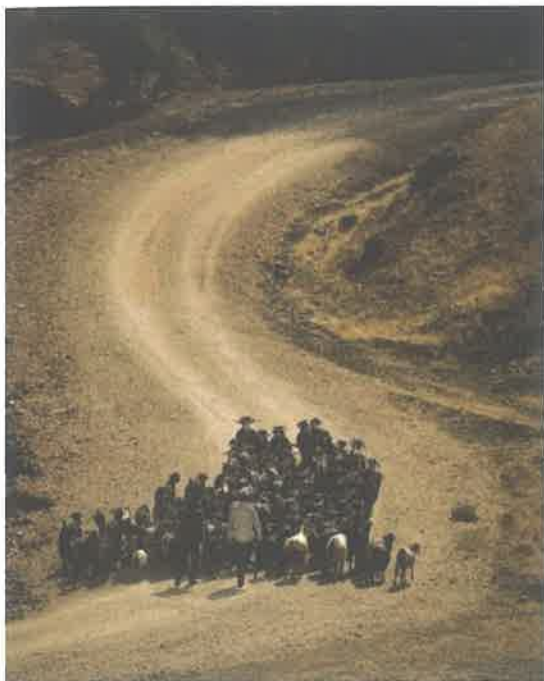
Bu yıl tarlamızda arpa ektik.

Welat mad en ko berz Koyê Ararato

Ülkemizin en büyük dagi Agri dagidir.

Kazê Kurtê

Ali Kızılgedik

Dewrê zamandê Kazim (Kazê Kurtê), dewa xo de beno gawan. Kazî û

çînîya xo Guluzare (Kurtê) timî pia şone dawar ver. Roce wazeno ke teybe xo de bero çol, dawar verde goş serno. Guluzare ra vano, “Teybe û bantî (kasetî) mi kerde torbe bice ma xo de beme dawar ver, uca/uja goş nanime ser.” Guluzarê torbe cene kuna rae. Dawari werte dewe ra dane are. Werte dewe ra ke dawarî vecenê, werê ju çêî ra derbaz benê, wayire çei Guluzarê ra pers keno: “Ere dae

Guluzar, o çiko torbe to de, xo de bena.” Guluzarê vana,

-Amkê, teyba.

-Ere şima teybe benê se kenê?

-Ma xo re dawarî verde kenime ya, goş nanîme ser amkê.

Guluzarê, verê çei ra derbaz bena şona. Guluzarê û Kazê, dawarî bene vere Tume Gore çiraynenê. Kaz, teyba xo band keno ci. Teybê kena ya. Teybê dest kena ci klama weş weş vana. Kaz teyba xo ceno beno doçike herrê boz ra zixm giredano. Vengê teyba xo keno berz. Beno zırıra zırıra herrî. Çitma erzeno. Remeno kuno werte dawarî. Kaz, doçike herrî dima şono. Wazeno kê teybe bixelesno ra. Herr çutma erzeno, remeno, zırreno, kuno werte dawarî. Dawar remeno, oreno. Dawar beno bêser û bêbinê. Dawar çart beno.

Venge teybe birîno. Herr o boz hona çutma erzeno remeno. Ti nêvana teybe ke ginena qoranê herrê boz ra, o kî xuye keno. Teselîya herrî kuna, qefelîno vindeno. Teybe bena hurdi. Kaz

herr dima parçane teybe dano are. Qulpe teybe teyna dimoçîke herrî ra maneno. Akile herrî eno ser, o kî vindeno.

Kaz, şono qayt keno kê dimoçîke herrî ra teyna qulpe teybê mendo. Dimoçîkê herrî ra qulpê teybe keno ya. Hebê parçana bîna ano pêser. Keno ju torbe le xo de şevkeno.

Kaz qêreno cînîya xo Guluzarê ser. Vano,

“Ere dawarî arede beno vîndî.” Guluzare kî qêrena Kazê ser vana,

-Kazo Kazo, fekê pîe to de kerdênê, ma no çikbî to nia kerd!

-Ma ti fekê pîe xo de bikê! Qa to ardo mi nêardo!

-Lau, de biyo şîyo, kesra mevace ma kêne reklam. Hebe kabîla û aşîretane ma tînaza kênê.

(Kaz Şawalijo, Gulunazê Lolica.)

Biyo şan Kazî û Guluzarê daware xo ane dewe. Vere çeê ju dewuj ra derbaz benê. Dewuj a seate de vere çeverde adır kerdo we. Quşxane de şorbike gîrîna. Wayîre çeî Kazî û Guluzarê kê vînen, vano, „Ero Kazo, Ere Guluzar meşore. Bêre ma şorbike pota, tae xore bure hona şore.“ Kazî û Guluzare ene,

nîşenero. Werte xo de torbe nanero. Torbe dikate wayîre çeê anceno. Vano, “O torbe çiko?” Guluzarê vana, “Hela mekê ez tae şorbike burî, zêrê mi germin bo. Ez şimare şanike qesêkena.” None xo wenê, Guluzare torbe kena ya musnena miletî. Parçe teybe bîye hurdî hurdî. Dest kena qesêkerdana teybe û dimoçîke herrî ser. Milet huyaş dest mireno...

Wayîre çeê, ma xo Lolica, pîe xo, pîrcanijo. Cerenore Guluzarê vano, “Guluzar, mi çiçeke to werdênê. Hete mi ju pîrcanijo, ju kî lolico. Na şanika xo qe kesra mevace, venge xo mekê. Xormeçîkî name ma lola kenê goşe welati. Guluzarê vana, “Nê nê ez kesra nêvan.” Kaz, cara vezeno ra vano, “Ez meşte kulînera van.” Wayîre çeê vano, “Ma Kazo vana vace, ti şawalija. Milet vano şawalija hin kerdo. Nêvane loluca û xormeçika!”

Vano, “Ma se bikemê?”

Wayire çeê vano, “Şore hard bikine ne torbe xo hard kerê kes mêvino...”

Zerrê ma sîyaw

Tena şew munena mı toredo
Tena tı esta mı wirıdo
Yo dest mın raşt ser yo hun
gırun

Yo dest mın çep ser yo ax berz
Yo dest mıd dünya
Yo dest mıd tı esta
Dest tud çı est
Sersibe binleheyra sare xu ken
berz..

Şun mıra esen se tasa sıpi
Emır ma yerıd keden
Sıba tari esen.

Yo dest mıd dünya
Yo dest mıd tı esta
Dest tud çı est

Bınena tepa yena qeyomet

Zerre ma siyav

Kwe lerzen..ard lerzen ax mara..

Tı winena waştıyem weşayı

Yo dest mıd dünya
Yo dest mıd tı esta
Dest tud çı est.

Cuma Karaaslan

EZ O Tİ

Ti wusarıb ez benu gûl
Ti yow darıb ez benu vıl
Ti qefesıb ez ben bılbıl
Ti mı'ra nés ez quenu cıl

Ti yo derib ez tûr ben çem
Ti yo qilib ez pa ben lem
Ti mîr darıb ez tûr ben gem
Ti mîr zînib ez tûr ben mem

Yow ruc véciyo ér hena
Çimu dîya zérr i sîna
Ez bîyu mem tî zîna
Qelem éwı êşk nuşt îna

Dûnya bêr mi bi bena şenik
Tû ra hes ke zerra tenik
Ez tûrî benu dar o wenik
Şew a tarîd beno venik.

Zerréy mi ez ez i werda
Dûnyag ti téyb mîr bî derda
Şewê mid ti aşma zerda
Sêy tú çîna sêr in ardîya
Ahmet çiçek

Darâ zereyî bîya pûç

Erd teqayo
Ezmán rijiyayo
Tîj herekîyaya
Û dîna bîya tarî yo zilmat
Dâr bîya pûç
Zergunayî bîyo wişk
Çûli şikîyo
Hêr çî bîyo tâl
Hêr çî xerepîyo

Hîsî bîyi vîni
Rêhm bîyo kêmi
Û rûhe înanî pûyayo
Aqil kerdibo teymana
Xeyaleyî şiyî
Hîşi bîya vila
Ziwan nêgereno
Ziwan nêvacîyeno
Qelem nêûsena
Kîtaw bî nuştox
Nişti bî wendekaro
Pê qerayîş û pê vengdayîş
Yêw nîcuyeno

Sey verî nîyo
Sey verî zî nebêno
Aver neşino
Tepêya şino
Hewêk qerefiya
Pîser nebêno
Agerayîş çînîyo

Şaîr vano
Derd girano
Zere dejeno
Tâme fekî ma
Dendike cîger ma qedîyayo
Musa Dener

B1 reme

B1 reme qicê bireme
B1 reme xuerte bireme
Bireme welatpereze bireme
Me perse ma şer caa ma
şer koncaa
Bireme gele fekon
Bireme ca verde mezelon
Bireme ca verde zareton
Ca verde queyon dilalon
Bireme ha bireme
Bireme şuere welaton
Wa şar şimara bıcıkırn zincon
Co nivenen şima inson
Bireme ha bireme
Ca verde mergon hegon
Ca verde behron cemon
Ca verde xurton nehşon
Bireme ha bireme
Şima şî welat şirinra
Şima ita do kom wace mara
Mazz birema tor şimawa
Bireme ha bireme
Wa tena mon que querci
Meterse dee nin mil ye
Ma pier nişken bide hek ye
B ireme ha bireme
Evd gezıkec von bierze
Şure xu bıkedene
Xu tor qıcon huva geribibe
Şar hu vira şire
Esil kök hure dur kure
Bireme ha bireme
Bireme ha bireme
Abdullah polat

Aşm / Aşmê

Evdila zuveric apo

Ârd/dûnya yo satalît (satellite) yê têyna esta, Aşm, yera hendê nîemê nîemcîkê yêwa, Ârd/dûnya û Aşm zaf qeyîm bestîayê yobînûnê, çê zaf yo bînûn nimunîn. Aşm ho Ârd/dûnyawa bîe ok, bîe hawa û bîe cîuyuyayîş,a. Rî yê pirê qrateruno(krater,tr= caratteri,it), per wuaxtî zemun vîrenunid mîlîard ser cîover bombar'dumun kerrê èzmun (meteorîtu(n) bîya. SINASNAYIŞ VENAYIŞ AŞM (it,VISTA FAMILIARE/tr,TANIDIK GORUNTU) Çen hebî qarektêr aşm estî kî pê çimuna eşkîn venî Pê dûrven(dûrbîn,tr) û pê yo teleskop'a(telescopio,it) kî eşkîn detay rind venî, Aşm ma tim yo hêt yê vênîn, pê aşm Ârd/dûnya ra niesena çerê. Dûîrê aşm Ârd/dûnya ra xuwi bedilnen wuaxtog gêrayîşid (yörünge,tr). ÇEND HEBÎ DATA/ZUNAYIŞ AŞM Nîemê dûîrê Ârd/dûnya'ra=384.400 km. Zemun dewîr yê =27,3 rûêc Ârd/dûnya'wê. Lezê raar xuwi = 1km/s Gêrayîş wuaxt xuwi =27,3 rûêc.

Çım

Evdila Zuveric Apo

Çım, biadi mîezîgîia iend zıaf tîmîyîurdıyî yîo vîraştîo.

Çım quihuo sıe, liewuîê iardî dîniya'wuio yîunia çım quihîed pîia pîirîk şımîa iestîu îyerîa.

Dieqqıad hıutîes rîîê, (dk.17) rıuwuecîd nızdîê dîesçîehîer hıunzîarî dîsîê pıuncîas rîîê (14.250), uo sıerrîd pıunc mîlîyîon dîssîê rîîê (5.200 mîlîyîon) cınnîî pîiyîer kînnî'îa. Yîerrîa quwîemîe çım nızdîê dî ğırîemîîo vîsto pıuncî sıanıtîm (2,25 cm) çıapı uo hıuotı ğırîem ğırîunîê yîiwuo.

Çım şımîa dî mîlîonrîa (2 mîlyon) zıyedı cîê xîeftîayîşra vîrîazîyîenîu.

Şıuoq zırq nıquîen zıerrîê quîlîk çım. Qıalîa kîlm mîa vıac sıê quîlîkîa tıarî'îa îezmîunîdî. Mîa pîiyuorî tîuwezî îastîarîunîê.

Kes nê vano

Kesirê çiye nê vana
Kes venk nêkeno weynena
Ê se vacê ez feamkena
Nê weynanê ez senina

Şılwaru çaket pineyo
Tunikêmin bê pereyo
Derdêmin heme zereyo
Bêre boynê ez senina.

Kes nê vano tı seninê
Nê vanê tı çirê ninê
Ê mirê zuri erzenê
Bêre boynê ez senina

Ma heme merdimê pêye
Jüweri vanê ma niye
Kâm ameyo heme şıye
Bêre boynê ez senina

Sinan Karakas

Çolig

Tı çirre şıya çolig? Rındê rındun.
Eg tı hama nişıya se, şıı bıvin.
Şıı `Kanireş, şıı pueğ, qil vergun.
Tij, çıqas weş vejyena, xüir bıvin.

Vuny: Çolig cê Adêm o Hewa yo.
Vuny: Çolig cennêt sêr in `erduno.
Zê Çolig, `erdu ser cênê ca çinyu.
Vuny: Çolig gunguelê piore guniuno.

Tı ta umêya se şıı bıvin, rındê rındun.
Şıı Çolig ıd run keli wo egmin buer.
Şıı, lewê qil Az, şıı sêr `kuèyun
Matun.

Heway dar mazyêr bunc xıı cigerun.

Zerrê Çolig ma, munen qêlb insunun.
Duirmalê yı guiretew, pè kuèyun
berzun.

Xıı vira me`k, derê sualaw o
`hemumun.
Her hêt Çolig ıd, tı xüir vinena yo
dermun.

İsmail APUHAN

Yo şoyê Arî o Zavîl

Tarî Lola

Dinya heskerdiş o zêr'ra nîya pîera . Yo vatî gûerê mûzîk ,yo vatî gûere heer (toprak) , yo vatî gûere teqîyê bîngbeng Zavîl. Arî sêr zonon Zavîla gınabı ğeyalon kûhonır . Aşm dalpênê çarê Arî ser , cawo'k aşm dalpênê Zavîl lew nê nê pa . Lew Zavîlo germîn sê tîc zerrê Arî vêşnê nê . Asîmîên bı dûşek, şo bı lehyf, aşm yo balîşna o

astarê Palîon o Şewal bı gûeştar Arî o Zavîl .

Hon Arî bıb gron lîa mend Zavîla va " Zavîl tı çılê mîna ez qemîş nîbên çimon xû pîercîn . Eya deqawo ez tû nivên lehnêt bîer ey wûêxt" . Zavîl kêf yê amabı ça o va " Arî mı tı vırısne darê minê , tı astarê minê " ...

Omnonıb dûryonra vêng çırçelon , qırîncelon-kotıb tîenon . Gûellê Gûelîndar dûırra sê yo almast bereqyênê . Arî tarîd gıştê xû darit yo astarî , çîm Zavîl hemmê bereqyê , Arî mend Zavîla o va

" ma hûrdî pîa eşkên yo cad şê be , mevînd bon asîmen'ra"

Zavîl heskerdiş o zerra bı serxweş , tı vatyê yo şûşê bêng wûerdû.

Heskerdê Arî tarîd hemme bereqyênê . Arî onîa Zavîl ha firdona honê

va " tı ehend rında , wûa mîrçîk panî rahar tû'wa " . Zavîl qeherîê , çimon

yêra yo hesır sêr alışkê yê ya pemêye'ra sê çemê Munzîr amê wûar o gînê

sêr lewon Arî ya. Eya hiel horîês Şerevdîn qerfya zerrê Arî dı . Arî onîa

Zavîl ha qeheryena va " axx Zavîlê mı , mı tû'ra semêd şa bîayîş heskê ,

inna şo , ewı astare , eya aşm şahadıb yo hesrê tû verd gon mı mı ra ğij

ben sê yo astarek ğij ben asîmen'ra " .

Zavîl zerrê xû ont , tı vatyê şebat kotî tîenon . Dest ke pûer Arî'ra , alışkê

yî vilênê o mend zerrê çimon yî ya o va " Arî mı tı adırgeđê (ateşgede)

minê , bı honzaron serron şînye adîr Zerdûşt hona nîşı , adîr zerrê mı hona

nîşın çerrê"

Arî yo gironê nîşt sêr sîenê yî ya , raştê dinya sînyayîşra nîya pîera , qê

lia Adem o day Hew zûır nî . Darê sayer nîe , eya saya pûiç nîe sînyeyîşıb

wûdarbîayîş yın . Zavîl rê rê in ğeyalon Arî'ra xof kerdyê , honc yo recef

kot leşê yê . Dêst Arî depîst , onyê zerrê lîlikê çimon Arî'ra o va" cêk ben cêk nîben, Arî bî Zavîl, Zavîl bî Arî nîbena, astare bî asîmîên, tarî bî raştî , sînyayîş bî tû nîben , gergûş bî qûc , hûyayîş bî bermayîş nîbên Arî" Arî yo oxx ont, tı von vêng şo , çırçelon , qırincîelon pîer ont xû zerre. Dûrionıd çêq adîr perrênê , vırısne bîn daron'ra gırvazd remênê, yo yo vırısne gınê êrdır o helyênê sê cemêd . Vêng qırîncelon o çırçelon bırya, astarê alaqnayê mênđî asîmen'ra, şo dıryênê , tarî qûl bıb. Vırêsnê yob yo bî kêm , çêq adîr şı hona. Yo cîrcelê yorê yo qîjî vıst xû. Zavîl yo xof'ra bî aya , dêst xû nata wûeta gêrê " Arî, Arî, Arîîî " . Çîrcelê honê yo nîemqîjî ke, Zavîl pûer xû pêd eşt o sê tîc paser kot ra o va "asîmîên kûhê yî dıryo ez yî derzen Arî, ez yî derzen Arî "...

Dem

Demo ke teyrêke perrena halîna xo ra
Rayîrwanêko keweno rayîrê xo dima
Û derguşêke pistanê maya xo lotena

Demo ke varanêko vareno tenik tenik
Pelêke lerzena û rişiyena şaxê xo ra
Û awêke herikîyena mîyanê çemî ra

Demo ke çimê yew sewîrî recifîyenê
Awirê waştîyê ginenê zerrîya
heskerdoxî

Û zerrîyêke resena zerrîye hesretan ra
pey

Ez tim to fikiriyena, to pawena û to
cuyena...

Newzad Valêrî

Sevdan beni

Terk etmedi sevdan beni,
Aç kaldım, susuz kaldım,
Hayın, karanlıktı gece,
Can garip, can suskun,
Can paramparça...

Ve ellerim, kelepçede,
Tütünsüz uykusuz kaldım,
Terk etmedi sevdan beni...

Ahmet Arif

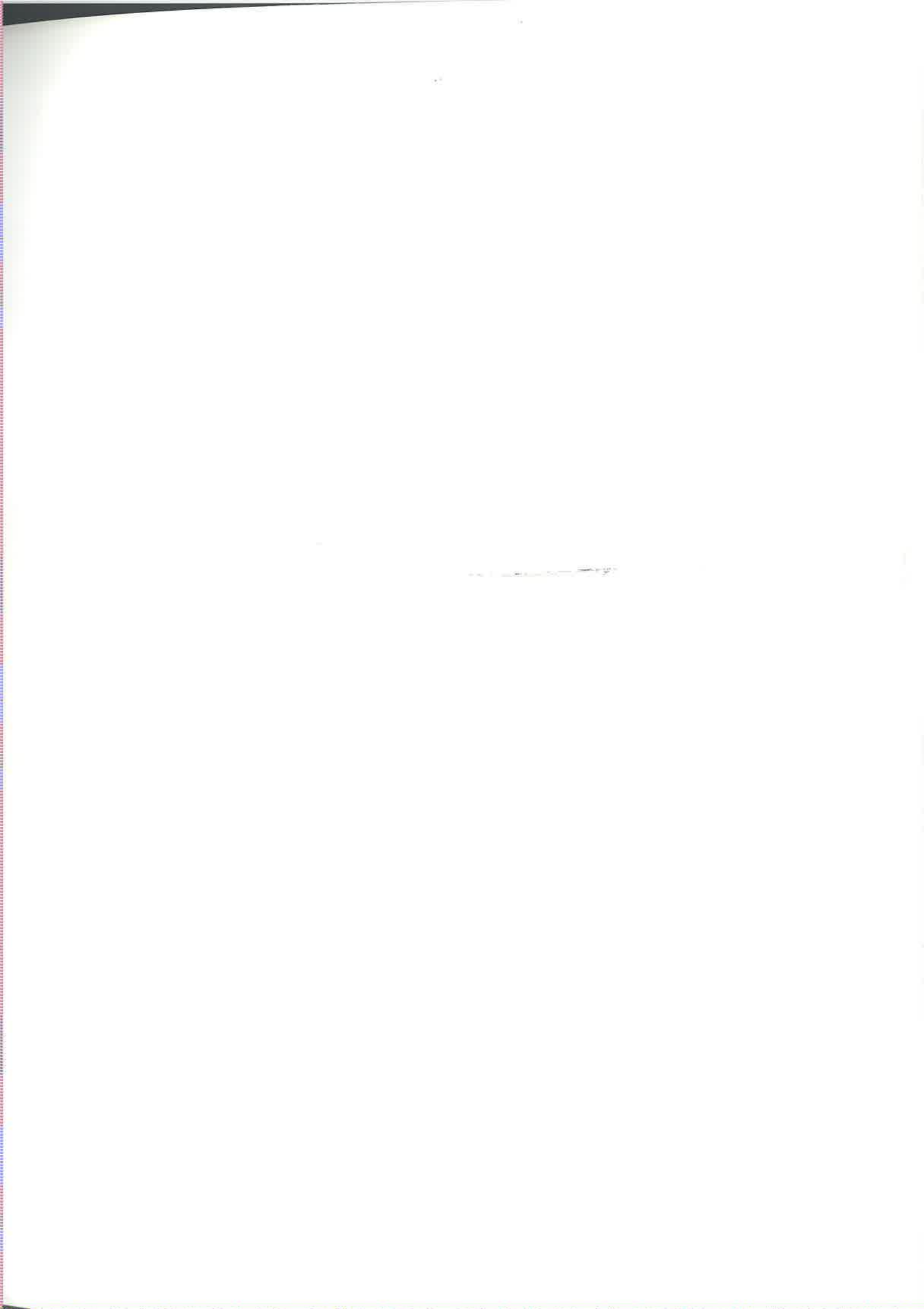
Sewdaya to

Sewdaya to ez nêteriknaya
Ez vêşan û têşan menda
Şewe xayine û tarî bîye,
Gan xerîb, gan bêveng,
Gan lete bi lete...

Û destê mi kelemçe de,
Ez bêtutin, bêhewn menda,
Sewdaya to ez nêteriknaya...

Ahmed Arif

MA'Z ÊST - OMARÊ 4

Bı seroron mîlyonon neslê însonon sê heywon cûya . Lîa bacî (cûapê) cê çî bı o xeyal kerdîş vîcê wûerte. Qesê kerdîş o gûestariê kerdîş ma mûsê. Qesê kerdîş komînîkasyonê fikron ard mêdon, kom bîyayîş o pîa xebat bîe îmkonê daritwûe o qezênc neslê înson pê qesêkerdîşa amê , xeta hîna pîllî'z qesê ne kerdîşra..

- Stephen Hawking

Asmîh 26.05.2019